

# АРТЪР КОНАН ДОЙЛ ШЕСТТЕ ИМПЕРАТОРА

Превод от английски: Димана Стоянова Илиева, —

[chitanka.info](http://chitanka.info)

Не беше необичайно привечер да ни навести инспектор Лестрейд от Скотланд ярд, чиито посещения бяха добре дошли за Шерлок Холмс, тъй като му даваха възможност да следи какво става в главното управление на полицията. В замяна на новините, които ни носеше Лестрейд, Холмс бе винаги готов внимателно да изслуша подробностите от някой случай, по който детективът работеше в момента, и понякога се случваше, без активно да се намесва, да успее да подсказе хрумване или предположение, почерпано от собствените му огромни познания и опит.

Специално тази вечер Лестрейд се впусна в приказки за времето и вестниците, а после се умълча, пафкайки пурата си. Холмс проникателно го изглежда.

— Нещо интересно да ви е попадало напоследък? — попита той.

— Не, не, господин Холмс, нищо особено.

— Разказвайте тогава.

Лестрейд се засмя.

— Е, няма смисъл да отричам, господин Холмс, че всъщност *действително* ме гризе нещо. Само дето е толкова нелепо, че се поколебах да ви безпокоя за такава глупост. От друга страна, колкото и да е незначителна, историята несъмнено е странна, а пък нали си знам, че имате вкус към всичко извън обичайното. Според мен обаче случаят по-скоро е за доктор Уотсън, отколкото за вас.

— За някакво заболяване ли говорите? — попитах.

— За лудост, ето за какво. При това доста необикновена лудост! Не би си и помислил човек, че в наши дни някой е способен да изпитва такава ненавист към Наполеон I, че да разбива всяко негово изображение, което му се изпречи пред очите.

Холмс се отпусна обратно на стола си.

— Това не ме засяга — рече той.

— Именно. И аз така си казах. Само че щом въпросният индивид стигне до взлом, за да троши изображения, които не му принадлежат, случаят отново отпада от ръцете на лекаря и се връща при полиция.

Холмс надигна глава:

— Взлом ли! Ето че пак става интересно. Да чуем подробностите, ако обичате.

Лестрейд извади работното си тефтерче, за да си опресни паметта, и разлисти страниците.

— Доложили са за първия случай преди четири дни — започна той. — Станало е в магазина на Морс Хъдсън, продавач на картини и статуи на „Кенингтън роуд“. Помощникът му бил излязъл за малко от предното помещение, когато изведнъж чул страшен трясък, а като изтичал обратно, заварил гипсовия бюст на Наполеон, който стоял на тезгяха заедно с още няколко произведения, разбит на парчета на пода. Веднага се втурнал на улицата, ала макар неколцина минавачи да признали, че били забелязали някакъв мъж, който изхвърчал от магазина, помощникът не успял нито да види някого, нито да установи кой е бил негодникът. Приличало на поредната хулиганска проява, на която ставаме свидетели от време на време, и именно така било записано от дежурния полицаи. Цената на гипсовата отливка била не повече от няколко шилинга и цялата история изглеждала прекалено детинска, за да си струвало по-обстойно разследване. Вторият случай обаче, разиграл се едва снощи, се оказа по-сериозен, а също доста по-странен. Пак на „Кенингтън роуд“, само на неколкостотин метра от магазина на Морс Хъдсън, живее известният лекар доктор Барникот, който притежава една от най-големите медицински практики на юг от Темза. Домът и главната му приемна се намират на „Кенингтън роуд“, но има също хирургическо отделение и диспансер на „Долен Брикстън роуд“, на около три километра от там. Този доктор Барникот е възторжен почитател на Наполеон, цялата му къща е пълна с книги, картини и предмети, свързани с френския император. Преди известно време докторът купил от Морс Хъдсън две еднакви гипсови отливки от прочутия бюст на Наполеон, дело на френския скулптор Дьовин. Едната поставил във вестибюла в дома си на „Кенингтън роуд“, а другата сложил на полицата на камината в хирургията на „Долен Брикстън роуд“. Като слязъл за закуска тази сутрин обаче, доктор Барникот смаян установил, че през нощта някой е влизал с взлом в къщата, но не е задигнал нищо друго освен гипсовата отливка от вестибюла. Изнесъл е бюста навън и ожесточено го е разбил в градинския зид, под който го намерихме целия на парчета.

Холмс потри ръце:

— Изключително оригинално.

— И аз реших, че ще ви хареса. Ала още не сте чули всичко. Доктор Барникот имал уговорен час в хирургията в дванайсет на обед и можете да си представите изумлението му, когато открил, че през

нощта някой бил проникнал и там, а парчета от строшения втори бюст се въргали из цялата стая. Бил разбит на пух и прах, както си е стоял. И в двата случая не разполагаме и с най-дребната улика, която да ни насочи по следите на престъпника или душевноболния, сторил тази магария. Е, господин Холмс, това са фактите.

— Изглеждат извънредно необичайни, да не кажа гротескни. Двата бюста, разбити при доктор Барникот, свършено еднакви ли са с онзи, който е бил унищожен в магазина на Море Хъдсън? — попита Холмс.

— Всичките са правени от един и същ калъп.

— Този факт категорично опровергава теорията, че човекът, който разбива бюстовете, го прави под влияние на някаква ненавист срещу Наполеон изобщо. Като се вземе предвид колко стотици изображения на великия император има пръснати из Лондон, би било прекалено голямо съвпадение да се смята, че нашият неподбиращ иконоборец случайно започва с три копия на един и същ бюст.

— Така разсъждавах и аз — отвърна Лестрейд. — От друга страна, именно Морс Хъдсън снабдява с бюстове онзи край на Лондон и въпросните три са единствените, с които магазинът е разполагал от години насам. Затова, макар че, както казвате, в Лондон сигурно има стотици подобни статуи, твърде възможно е разбитите три бюста да са били единствените в този район. Някой местен фанатик ще започне именно с тях. Вие какво мислите, доктор Уотсън?

— Възможностите на манията са безпределни — отговорих. — Има едно състояние, което съвременните френски психолози наричат „идея фикс“ — на вид може да е безобидна дреболия, съпроводена с пълно душевно здраве във всяко друго отношение. Спокойно може да се предположи, че човек, който много е чел за Наполеон или чието семейство например по наследство е оцетено от голямата война, може да развие такава „идея фикс“ и под нейно влияние да се окаже способен на най-фантастични безчинства.

— Не става, скъпи ми Уотсън — поклати глава Холмс, — защото никакви дози от твоята „идея фикс“ не са в състояние да помогнат на твоя интересен луд да установи къде точно се намират бюстовете.

— Добре тогава, как си го обясняваш *ти* самият?

— Не се и опитвам да го обясня. Само отбелязвам, че в ексцентричните постъпки на въпросния господин се усеща известна

методичност. Например във вестибюла на доктор Барникот, където шумът може да събуди цялото семейство, той изнася бюста да го разбие навън, докато в хирургията, където опасността да се вдигне тревога е по-малка, чупи отливката на място. Историята изглежда същинска дреболия, но въпреки това не смее да нарека незначително каквото и да е, като се сетя, че някои от най-класическите ми случаи са започвали възможно най-необещаващо. Сигурно си спомняш, Уотсън, че зловещата история със семейство Абърнети първоначално привлече вниманието ми със забележката, докъде бе потънал магданозът в маслото през един горещ летен ден. Затова не мога да си позволя да посрещна с усмивка трите ви разбити бюста, Лестрейд, и ще ви бъда безкрайно задължен, ако ме държите в течение за най-новия развой на този крайно необичаен низ от събития.

Развоят, който бе споменал приятелят ми, ни връхлетя много по-скоро и в далеч по-трагична светлина, отколкото бяхме предполагали. Още се обличах на следващата сутрин, когато на вратата на спалнята ми се почука и Холмс влезе с телеграма в ръка. Побърза да ми я прочете:

Елате незабавно, улица „Пит“ № 131, Кенсингтън.

Лестрейд.

— Какво се е случило? — попитах.

— Не знам, може би нищо особено. Ала подозирам, че историята със скулптурите продължава. Което означава, че нашият приятел бюстотрошачът е пренасочил дейността си към друг квартал на Лондон. Кафето е на масата, Уотсън, а долу ни чака файтон.

След половин час вече бяхме на улица „Пит“, спокойно място в тихи води съвсем близо до един от най-оживените потоци на лондонския живот. Номер 131 чинно стоеше на мястото си в цяла редица еднакви жилища, всичките с плоски фасади, достопочтени и съвършено неромантични. Когато приближихме, установихме, че покрай желязната ограда отпред са се навървили тълпа любопитни. Холмс подсвирна:

— Ей Богу! Този път е най-малкото опит за убийство. Нищо друго не може да задържи лондонското момче разносвач. Приведените рамене и проточеният врат на онзи приятел пък издават печата на насилие. А това какво е, Уотсън? Горните стъпала наскоро са изплакнати с вода, докато долните са сухи. Нищо, и бездруго има предостатъчно следи от стъпки! А, ето го и Лестрейд там на прозореца, скоро ще разберем за какво е всичко това.

Полицейският служител ни посрещна с много сериозно лице и ни въведе в дневната, където невъобразимо разчорлен възрастен човек по памучен халат развълнувано крачеше напред-назад. Представиха ни го като господин Хорас Харкър от Централния синдикат на печата, собственик на къщата.

— Пак тази история с императорите — каза Лестрейд. — Снощи ми се стори, че ви заинтригува, господин Холмс, затова реших, че може би ще искате да присъствате на място, след като нещата претърпяха такъв сериозен обрат.

— Обрат към какво?

— Към убийство. Господин Харкър, ще разкажете ли на тези господа какво точно се случи?

Мъжът с халата обърна към нас безкрайно посърналото си лице:

— Направо невероятно — рече той. — Цял живот събирам новини за другите, а сега, когато същинската новина сама похлопа на вратата ми, съм толкова объркан и притеснен, че не мога да вържа две думи на кръст. Ако бях дошъл като журналист, щях да взема интервю от самия себе си и щяха да ми отделят по две колони във всички вечерни вестници. А сега какво излиза? Раздавам безценен материал за случилото се и разправям всичко на кого ли не, източни се цяла върволица, без сам да мога да се възползвам от това. Чувал съм обаче името ви, господин Холмс, и стига да ми обясните тази необичайна история, ще бъда възнаграден за неволите да ви разкажа какво се случи.

Холмс се настани удобно и се приготви да го изслуша.

— Явно всичко се върти около онзи бюст на Наполеон, който купих преди около четири месеца за същата тази стая, в която се намираме сега. Взех го евтино от магазина на „Братя Хардинг“, на две крачки от станцията на метрото на „Хай стрийт“. Върша голяма част от журналистическата си работа нощем и често пиша до зори. Така

беше и днес. Седях си в бърлогата, закътана горе в другия край на къщата, когато някъде към три след полунощ почти със сигурност ми се стори, че чувам нещо долу. Заслушах се, но тъй като шумът не се повтори, заключих, че е дошъл отвън. Не бяха минали и пет минути обаче, когато внезапно ме оглуши ужасяващ рев — най-страшният вик, който съм чувал някога, господин Холмс. Ще кънти в главата ми до сетния ми ден. За миг останах на стола си вцепенен от ужас. После грабнах ръжена и изтичах долу. Когато влязох в стаята, заварих прозореца широко отворен и веднага забелязах, че бюстът от полицата на камината е изчезнал. Защо някой обирджия ще вземе да краде тъкмо такава неща, определено надминава разбиранията ми, тъй като скулптурата е най-обикновена гипсова отливка и няма абсолютно никаква истинска стойност. Сами виждате, че с един дълъг разкрач всеки може да прескочи от отворения прозорец до стъпалото пред главния вход. Очевидно именно така бе сторил и крадецът, затова заобиколих и отворих входната врата. Излязох в мрака и едва не се препънах в проснатия отпред мъртвец. Втурнах се обратно да взема свещ и го видях, горкия нещастник, гърлото му беше прерязано, а всичко наоколо бе плувнало в кръв. Лежеше по гръб със свити колене и зловещо зинала уста. Сигурно ще ме преследва и насън. Успял съм само да надуя полицейската си свирка и после явно съм припаднал, защото не помня нищо друго, докато не се свестих в антрето, а над мен се беше надвесил някакъв полицай.

— И кой е убитият? — попита Холмс.

— Няма нищо, по което да си отговорим на този въпрос — отвърна Лестрейд. — Ще видите тялото в моргата, но засега с нищо не ни е помогнало. Висок мъж, загорял, много силен, на не повече от трийсет години. Бедно облечен, но въпреки това няма вид на работник. В локва кръв до него намерихме сгъваем нож с костена дръжка. Дали убийството е било извършено с него, или е бил на убития, още не знаем. По дрехите му нямаше никакво име, нищо не открихме и в джобовете му освен една ябълка, малко канап, карта на Лондон за един шилинг и тази снимка. Вижте я.

Очевидно беше моментална снимка, направена с малък фотоапарат. От нея ни погледна напрегнато маймунесто лице с гъсти вежди и някак особено издадена напред долна челюст, като муцуната на бабуин.

— А бюстът? — попита Холмс, след като внимателно проучи снимката.

— Научихме нещо тъкмо преди да дойдете. Намерили са го отпред в градината в една запустяла къща на „Кемпдън хаус роуд“. Разбит на парчета. Тъкмо отивам да го видя. Ще дойдете ли и вие?

— Непременно. Само да хвърля един поглед наоколо — отвърна Холмс, зает да изследва килима и прозореца. — Този човек или има много дълги крака, или усърдно се занимава с активна физическа дейност. С този вход към мазето отдолу не е било проста работа да се стигне до перваза и да се отвори прозорецът. На връщане е било относително лесно. Ще ни придружите ли, за да погледнете останките от бюста, господин Харкър?

Безутешният журналист се бе настанил на бюрото.

— Трябва да се опитам да изцедя нещо — отвърна той, — макар да не се съмнявам, че първите издания на вечерните вестници вече са пуснали всички подробности. Такъв ми бил късметът, няма що! Помните ли, когато се срути трибуната в Донкастър? Е, аз бях единственият журналист, лично присъствал на произшествието, а само моят вестник остана без материал за събитието, тъй като бях прекалено разтърсен, за да пиша. Сега пък ще изпусна убийство, извършено на собствения ми праг.

На излизане от стаята чухме как перото му настървено заскърца върху хартията.

Бяха намерили разбития бюст само на неколкостотин метра от къщата. Там за пръв път зърнахме изображението на великия император, което, изглежда, пробуждаше такава неистова и гибелна ненавист в душата на непознатия. Бюстът се беше пръснал на парчета по тревата. Холмс вдигна няколко и внимателно ги разгледа. Съдейки по напрегнатото му лице и целенасочените му действия, бях убеден, че най-сетне е попаднал на следа.

— Е? — попита Лестрейд.

Холмс сви рамене:

— Още сме много далеч. Въпреки това обаче... въпреки това има няколко показателни факта, на които да се опрем. В очите на нашия странен престъпник тази дреболия, този нищо и никакъв бюст е бил по-ценен от човешки живот. Това е първият момент. Вторият е извънредно необичайното обстоятелство, че не е разбил бюста нито в



къщата, нито непосредствено отвън — ако приемем, че единствената му цел е била да го счупи.

— Сблъсъкът с другия го е подплашил и го е принудил да си плюе на петите. Едва ли е осъзнавал какво върши.

— Възможно е да е така. Искам обаче изрично да ви обърна внимание на разположението на къщата, чиято градина е избрал, за да счупи бюста.

Лестрейд се огледа.

— Къщата е празна, знаел е, че в градината няма кой да го безпокои.

— Така е, но по пътя насам е подминал друга празна къща малко по-нагоре. Защо не го е счупил там, след като е очевидно, че с всяка следваща крачка е нараствала опасността някой да го срещне с бюста в ръце?

— Предавам се — призна Лестрейд.

Холмс посочи уличния фенер над главите ни:

— Тук е можел да вижда какво прави, а там — не. Това е причината.

— Бога ми, наистина! — възкликна детективът. — Сега като се замисля, бюстът на доктор Барникот беше разбит недалеч от червения му лампион. Чудесно, господин Холмс, но какво да правим с този факт?

— Да го запомним и да го прошнуроваме. Може по-късно да се натъкнем на нещо друго, с което се връзва. Какво предлагате да предприемем сега, Лестрейд?

— Според мен най-практичният подход ще бъде да установим самоличността на убийтия. Надали ще е особено трудно. Разберем ли кой е и кои са съучастниците му, ще успеем да научим какво е правил на улица „Пит“ снощи, а също кой го е пресрещнал и убил на прага на господин Хорас Харкър. Не смятате ли?

— Несъмнено. Въпреки това аз не бих подхванал случая тъкмо от там.

— Защо, вие как бихте постъпили?

— Не, не, в никакъв случай не искам да ви влияя. Предлагам вие да тръгнете по вашия път, а аз — по моя. После ще сравним и взаимно ще допълним бележките си.

— Много добре — прие Лестрейд.

— Щом се връщате на улица „Пит“, може би ще видите отново господин Хорас Харкър. Кажете му от мое име, че почти съм си съставил мнение по случая и че със сигурност снощи в дома му е нахлул опасен и кръвожаден луд, внушил си, че е Наполеон. Ще му бъде от полза за статията.

Лестрейд се облещи:

— Нима сериозно мислите така?

Холмс се усмихна:

— Не, нали? Може би сте прав. Ала съм убеден, че подобно нещо ще заинтригува господин Хорас Харкър и абонатите на Централния синдикат на печата. А сега, Уотсън, чака ни дълъг и натоварен ден, както ми се струва. Ще се радвам, Лестрейд, ако така наредите нещата, че ви бъде удобно да се срещнем в шест вечерта у дома на улица „Бейкър“. Дотогава бих искал да задържа снимката, която сте намерили в джоба на убития. Може би ще се наложи да ви помоля за съучастие и съдействие в една малка експедиция, която ще трябва да предприемем тази нощ, ако брънките на разсъжденията ми се окажат верни. Довиждане засега и късмет!

Двамата с Шерлок Холмс отидохме пеша до магазина на „Братя Хардинг“ на „Хай стрийт“, откъдето беше купен бюстът. Един млад помощник обаче ни осведоми, че господин Хардинг го няма и ще си дойде чак следобед, а той самият не можеше да ни даде необходимите сведения, тъй като работеше там отскоро. По лицето на Холмс се изписа ядно разочарование.

— Е, не може да искаме всичко да се нареди, както на нас ни изнася, Уотсън — рече той накрая. — Щом господин Хардинг няма да се върне по-рано, значи ще се наложи да го потърсим пак следобед. Както несъмнено си се досетил, опитвам се да проследя бюстовете до първоизточника, за да разбера дали няма нещо особено, което да обясни забележителната им съдба. Да навестим тогава господин Морс Хъдсън от „Кенингтън роуд“ и да видим дали той няма да хвърли известна светлина върху всичко това.

Един час с файтон ни отведе до магазина за картини. Собственикът се оказа дребен набит човечец с червендалесто лице и пиперлив нрав.

— Точно така, господине. На самия ми тезгях — заяви той. — За какво плащаме налози и данъци, питам аз, щом някакъв си разбойник

може да ми влезе в магазина и да изпотроши стоката. Да, господине, лично аз продадох двете отливки на доктор Барникот. Заговор на нихилистите, аз така го виждам. Само анархист може така да обикаля и да троши статуи. Червени републиканци, така им викам аз. Откъде съм взел статуите? Не виждам какво общо има това. Добре де, щом толкова настоявате, взех ги от „Гелдър и ко“, на улица „Чърч“ в Степни. Фирмата им е добре известна в нашия занаят, има вече дваисет години. Колко бяха? Три бяха, два и един прави три, двата на доктор Барникот и онзи, дето го счупиха посред бял ден на собствения ми тезгях. Дали познавам човека на снимката? Не, не го познавам. Не, чакайте, познавам го. Ами че това е Бепо. Италианец, работеше на парче, доста полезен ми беше в магазина. Биваше го малко като резбар, можеше да прави позлата и рамки, че и всякакви други работи. Напусна миналата седмица и оттогава не съм го чувал. Не, нито го знам откъде е дошъл, нито накъде е отишъл. Нищо не мога да кажа срещу него, докато работеше тука. Напусна два дни преди да разбият бюста.

— Е, няма какво повече да очакваме от Морс Хъдсън — рече Холмс, когато излязохме от магазина. — Този Бепо е общият знаменател и в Кенингтън, и в Кенсингтън, така че си струваше да пропътуваме дваисет километра. А сега, Уотсън, да вървим в „Гелдър и ко“ в Степни, първоизточник и родно място на бюстовете. Ще се изненадам, ако от там не изскочи нещо.

Пред очите ни стремително прелетя маншетът на модерен Лондон — хотелиерският Лондон, театралният Лондон, литературният Лондон, търговският Лондон и накрая морският Лондон, докато стигнахме до крайречно градче с население стотина хиляди души, където евтините жилища се къпеха в пот и смрад, подслонили изметта на Европа. Именно тук на една широка улица, някога обиталище на заможни търговци от Сити, намерихме ваятелската работилница, която търсехме. Отпред имаше голям двор, пълен със зидани паметници. Вътре попаднахме в огромно помещение, където петдесетина работници ваеха и дялкаха статуи. Управителят германец, едър блондин, ни прие любезно и ясно отговори на всички въпроси на Холмс. При справката с регистрите се установи, че от мраморното копие на Наполеоновия бюст, изработен от Дъовин, са извадени стотици отливки, но специално трите, изпратени на Морс Хъдсън преди около година, са били половината партида от шест бройки, като

останалите три са били доставени на „Братя Хардинг“ от Кенсингтън. Нямаше никаква причина тези шест да се отличават по нещо от всички останали. Германецът не можеше да си представи защо някой би искал да ги унищожи — всъщност дори се изсмя на подобно предположение. Цената им на едро била шест шилинга, но търговците на дребно можели да вземат по дванайсет или дори повече. Отливката се правела от два калъпа, по един за всяка половина на лицето, като после двата гипсови профила се слепвали, за да се получи целият бюст. Изработвали ги обикновено италианци в същото помещение, където се намирахме. Изнасяли готовите бюстове на една маса в коридора да изсъхнат и после ги прибирали на склад. Само толкова можеше да ни каже.

Снимката обаче произведе забележително въздействие върху управителя. Лицето му се зачерви от гняв, а веждите му се свъсиха над тевтонски сините очи.

— Този обесник ли! — викна той. — Да, познавам го, и още как. Винаги сме били такава уважавана фирма, единствения път, когато сме си имали работа с полицията, беше заради този негодник. Беше преди повече от година. Бил наръгал с нож някакъв друг италианец на улицата, а после се втурна в ателието с полиция по петите му, именно тука го хванаха. Бепо, така се казваше, второто му име хич и не го научих. Така ми се пада, щом наемам хора с такова лице. Но пък беше добър работник, един от най-добрите.

— Колко му дадоха?

— Другият оживя, така че се отърва само с година. Не се и съмнявам, че вече е на свобода, но не смее да си покаже носа тук. При нас работи някакъв негов братовчед, предполагам, че той може да ви каже къде е.

— Не, не — възкликна Холмс, — нито дума на братовчед му, умолявам ви. Работата е изключително важна и колкото повече напредваме, толкова по-важна ми се струва. Докато проверявахте в регистъра за продажбата на онези бюстове, забелязах датата — 3 юли миналата година. Можете ли да си спомните кога арестуваха Бепо?

— Мога да ви кажа приблизително по платежната ведомост — отвърна управителят. — Да — продължи, след като отгърна още няколко страници: — Платили сме му за последно на двайсети май.

— Благодаря — рече Холмс. — Мисля, че повече няма защо да отнемаме от времето и търпението ви — и с едно последно предупреждение, че не бива да споменава нито дума за издирванията ни, двамата отново се насочихме на запад.

Следобедът бе доста превалил, когато най-сетне успяхме да хапнем набързо в един ресторант. Новинарски плакат на входа гласеше: „Злодеяние в Кенсингтън. Убийство в умопомрачение“, а съдържанието на вестника говореше, че господин Хорас Харкър все пак е успял да отпечата материала си. Цели две колонки бяха заети с изключително сензационно и цветисто описание на случилото се. Холмс подпря страницата на поставката за оцета и олиото и прочете статията, докато се хранеше. На няколко пъти се изкиска.

— Чудесно, Уотсън — рече той. — Чуй това: *С удовлетворение можем да съобщим, че мненията по случая не се разминават, тъй като господин Лестрейд, един от най-опитните инспектори от официалното полицейско дознание, и добре известният експерт консултант господин Шерлок Холмс едновременно стигнаха до заключението, че гротескната поредица от събития, завършила така трагично, се дължи по-скоро на лудост, отколкото на умишлен престъпен замисъл. Няма друго обяснение на фактите освен душевно разстройство.* Печатът, Уотсън, е скъпоценна институция, стига да знае човек как да я използва. А сега, ако си свършил, да вървим пак в Кенсингтън да видим какво има да каже по въпроса управителят на „Братя Хардинг“.

Основателят на въпросното голямо тържище се оказа жив и поривист дребен мъж, много пъргав и чевръст, с бистра глава и словоохотлив език.

— Да, господине, вече прочетох дописките във вечерните вестници. Господин Хорас Харкър е наш клиент. Продадохме му бюста преди няколко месеца. Поръчахме три еднакви от „Гелдър и ко“ в Степни. Вече и трите са продадени. На кого? Лесно ще ви отговоря, трябва само да проверя в тефтера с продажбите. Да, ето тук е записано. Един на господин Харкър, нали виждате, един на господин Джосая Браун от Лабърнъм лодж, „Лабърнъм вейл“, Чизуик, и един на господин Сандъфорд от „Долен Гроув роуд“ в Рединг. Не, не съм виждал човека на снимката. Трудно е да го забравиш, нали, господине, рядко съм срещал по-грозно лице. Дали имаме италианци при нас? Да,

господине, няколко, работници и чистачи. Според мен действително могат да надникнат в тефтерите, ако поискат. Няма особена причина да държим книгите под око. Доста странна история, наистина, надявам се да ми съобщите, ако проучванията ви се увенчаят с успех.

Холмс на няколко пъти си беше отбелязвал нещо от показанията на господин Хардинг и не беше трудно да видя, че е изключително доволен от развитието на нещата. Единственият му коментар обаче бе, че ако не побързаме, ще закъснеем за срещата с Лестрейд. Когато накрая пристигнахме на улица „Бейкър“, детективът наистина беше вече там — заварихме го да крачи нагоре-надолу, изгарящ от нетърпение. Важният вид, който си беше придал, издаваше, че и за него денят не е минал напразно.

— Е? — посрещна ни той. — Извадихте ли късмет, господин Холмс?

— Доста натоварен ден изкарахме, но не беше изцяло загубен — отвърна приятелят ми. — Говорихме както с двамата търговци на дребно, така и с производителя на едро. Сега вече мога да проследя пътя на бюстовете от самото начало.

— Пътят на бюстовете! — възкликна Лестрейд. — Е, господин Шерлок Холмс, вие си имате свои собствени методи и не съм аз този, който ще каже и дума срещу тях, но въпреки това ми се струва, че днес съм порботил по-добре от вас. Установих самоличността на убития.

— Наистина ли?

— И открих причината за престъпленията.

— Великолепно!

— Един наш инспектор се е специализирал по Шафрановия хълм и италианския квартал. На врата на убития висеше някакъв католически символ, което заедно с оттенъка на кожата му ме наведе на мисълта, че е южняк. Инспектор Хил го разпозна начаса. Името му е Пиетро Венучи, неаполитанец и един от най-големите главорези в Лондон. Свързан е с мафията, а както знаете, тя представлява тайно политическо общество, свикнало да налага решенията си с убийства. Сами виждате, че нещата започват да се изясняват. Най-вероятно и другият е италианец, също член на мафията. По някакъв начин е нарушил законите им и те са насъскали Пиетро по следите му. Вероятно снимката, която намерихме в джоба му, сочи кой е другият, за да не намушка не когото трябва. Проследява го, вижда го да влиза в

къщата и го причаква отвън, а после двамата се сборичкват и в схватката той самият пада смъртоносно ранен. Е, как ви се струва това, господин Шерлок Холмс?

Холмс одобрително изръкопляска.

— Отлично, Лестрейд, направо отлично! — възкликна той. — Само не схванах съвсем как си обяснявате унищожаването на бюстовете.

— Бюстовете, та бюстовете! Тези бюстове направо не ви излизат от главата. В края на краищата това не е нищо, дребна кражба, да му дадат най-много шест месеца. Истинското разследване всъщност е свързано с убийството и, казвам ви, вече държа всички нишки в ръцете си.

— Каква е тогава следващата крачка?

— Много просто. Отивам заедно с Хил в италианския квартал, откривам мъжа от снимката и го арестувам за убийство. Ще дойдете ли?

— По-скоро не. Струва ми се, че има по-прост начин да постигнем целта си. Не мога да обещаая със сигурност, защото всичко зависи от... всичко зависи от нещо, което изцяло е извън властта ни. Ала храня големи надежди — всъщност залогът е две към едно, — че ако вие ни придружите тази вечер, ще мога да ви помогна да заловите престъпника.

— В италианския квартал?

— Не, струва ми се, че е по-вероятно да го открием в Чизуик. Ако тази вечер дойдете с мен в Чизуик, Лестрейд, обещавам да ви придружа утре в италианския квартал, забавянето няма да попречи. Сега мисля, че няколко часа сън ще се отразят добре на всички ни, тъй като предлагам да тръгнем най-рано в единайсет, а е малко вероятно да се приберем преди зазоряване. Останете да вечеряме заедно, Лестрейд, и после сте добре дошъл да се разположите на дивана, докато стане време за тръгване. Междувременно, Уотсън, ще ми направиш голяма услуга, ако звънеш спешно да дойде вестносец, тъй като трябва да изпратя едно писмо, а е важно да потегли веднага.

Холмс прекара вечерта заровен в папките със стари вестници, с които беше претърпан един от килерите на тавана. Когато най-сетне отново се появи, очите му тържествуващо сияеха, но не сподели с нас резултата от проучванията си. За себе си знам, че бях проследил стъпка

по стъпка методите, превели приятеля ми през разнообразните криволици на този заплетен случай, и макар все още да не проумявах каква бе крайната цел, ясно разбирах, че Холмс очаква гротескния злосторник да извърши опит за покушение и върху другите два бюста, единият от които, както си спомнях, се намираше в Чизуик. Несъмнено целта на пътешествието ни бе да го заловим на местопрестъплението и нямаше как да не се възхитя на хитростта, с която приятелят ми беше подхвърлил погрешна следа във вечерните вестници, за да внуши на престъпника, че може безнаказано да продължи да осъществява кроежите си. Не се изненадах, когато Холмс ми препоръча да си извадя револвера. Той самият взе ловния си камшик с оловната тежест, който беше любимото му оръжие.

В единайсет пред вратата спря четириколка, която ни откара до някакво място от другата страна на моста Хамърсмит. Оставихме кочияша с нареждане да ни чака. Кратка разходка пеша ни отведе до усамотен път, обграден с приятни къщи, всяка от които се издигаше в собствен двор. В лъчите на уличния фенер на портала на една от тях прочетохме табелка, на която пишеше вила Лабърнъм. Обитателите й очевидно се бяха оттеглили за през нощта, тъй като цялата къща тънеше в мрак, с изключение на златистия полукръг над вратата, от който на градинската пътека струеше самотно замазано петно светлина. Дървената ограда, която отделяше двора от улицата, хвърляше отвътре плътна сянка, където тримата приклекахме.

— Страхувам се, че ще чакаме дълго — прошепна Холмс. — Да благодарим на съдбата, че не вали. Опасявам се, че не бива дори да пушим, за да минава по-бързо времето. Все пак вероятността получим нещо в замяна на неволите си остава две към едно.

Будуването ни обаче се оказа далеч по-кратко, отколкото ни бе изплашил Холмс, при това свърши изключително ненадейно и необичайно. Внезапно и без никакъв шум, който да ни предупреди, градинската порта се отвори и по пътеката се втурна жилав тъмен силует, пъргав и бърз като голяма маймуна. Шмугна се покрай светлината, която се изливаше над вратата, и изчезна в черните сенки на къщата. Последва дълга тишина, през която не смеехме да си поемем дъх, а после до ушите ни долетя тънко проскърцване. Някъде се отваряше прозорец. После отново задълго се възцари тишина. Мъжът се промъкваше из къщата. После зърнахме внезапния



проблясък на затъмнен фенер. Очевидно онова, което търсеше, не беше там, защото след малко светлината проблесна през друга щора, преди да премине нататък.

— Да се промъкнем до отворения прозорец. Ще го пипнем на излизане — прошепна Лестрейд.

Ала преди да успеем да мръднем, мъжът се появи отново. Когато застана в треперливия ореол светлина, видяхме, че носи нещо бяло под мишница. Огледа се крадешком наоколо. Тишината откъм пустата улица му вдъхна увереност. Обърна се с гръб към нас, положи товара си на земята и в следващия миг чухме остър удар, последван от хрясък и трясък. Мъжът бе толкова погълнат от заниманието си, че изобщо не чу стъпките ни, докато се прокрадвахме по тревата отзад. Холмс се метна като тигър отгоре му, а двамата с Лестрейд го хванахме за китките и щракнахме белезниците. Когато го преобърнахме, зърнах уродливо жълтеникаво лице с разкривени от ярост черти, впило злобен поглед в нас, и разбрах, че наистина сме заловили мъжа от снимката.

Холмс обаче насочи вниманието си не към задържания. Коленичил на прага на къщата, той най-внимателно изучаваше онова, което мъжът беше изнесъл от вътре. Беше бюст на Наполеон, същият като онзи, който бяхме видели сутринта — и също като него разбит на парчета. Холмс внимателно поднасяше парченцата едно по едно към светлината, но никое не се отличаваше по нищо от която и да е купчина натрошен гипс. Едва бе привършил с огледа, когато лампите в къщата светнаха, вратата се отвори и на прага застана самият собственик, добродушен кръгловат човек по риза и панталон.

— Господин Джосая Браун, предполагам? — попита Холмс.

— Същият, господине. А вие несъмнено сте господин Шерлок Холмс? Получих бележката, която ми изпратихте по спешния вестносец, и постъпих точно както ми казахте. Заключихме се и зачакахме какво ще се случи. Много се радвам, че сте хванали негодника. Надявам се, господа, че ще влезете да се подкрепите малко.

Лестрейд обаче нямаше търпение да отведе затворника на сигурно място, така че само след няколко минути повикаха файтона и четиримата потеглихме обратно към Лондон. Пленникът ни не обелваше нито дума, само очите му злобно блестяха в сянката на сплъстената му коса, а веднъж, когато му се стори, че може да достигне ръката ми, зъбите му изщракаха като на прегладнял вълк.

Останахме в полицейския участък достатъчно, за да разберем резултата от претърсването на дрехите му — нямало нищо друго освен няколко шилинга и кания с дълъг нож, по чиято ръкохватка личали обилни следи от наскоро пролята кръв.

— Няма страшно — рече на раздяла Лестрейд. — Хил познава цялата им пасмина, скоро ще научим името му. Ще видите, че теорията ми за мафията ще излезе вярна. Ала наистина съм ви безкрайно задължен, господин Холмс, за майсторското изпълнение, с което го пипнахте. Още не разбирам съвсем как го постигнахте.

— Страхувам се, че сме избрали твърде късен час за обяснения — отвърна Холмс. — Пък и остават една-две дреболии, с които още не сме приключили, а случаят е от онези, в които си струва да се отиде докрай. Смятам, че ако утре в шест ни посетите вкъщи още веднъж, ще бъда в състояние да ви убедя, че дори сега не осъзнавате напълно значението на този случай, макар определени моменти да го правят съвършено неповторим в историята на криминалистиката. Ако някога отново ти позволя да се изявиш като хроникьор на дребните проблеми, с които се занимавам, Уотсън, отсега предвиждам, че разказът за необичайното по рода си приключение с бюстовете на Наполеон ще вдъхне живец на литературните ти страници.

На следващата вечер Лестрейд пристигна с обстойни сведения за задържания. Изглежда, се казваше Бепо, второто му име не се знаеше. Бил добре познат нехранимайко в италианския квартал. Едно време бил талантлив скулптор и си изкарвал честно прехраната, но кривнал по лоши пътища и вече на два пъти бил лежал в затвора — веднъж за дребна кражба и веднъж, както вече ни беше известно, защото наръгал свой сънародник. Говорел отлично английски. Още не се знаело защо унищожавал бюстовете, а той самият отказвал да отговаря на всякакви въпроси по случая. Полицията обаче бе успяла да установи, че е твърде възможно всичките статуи да са били дело на собствените му ръце, тъй като тъкмо за такава работа бил нает в „Гелдър и ко“. Холмс изслуша с учтиво внимание събраните сведения, повечето от които и без това знаехме, ала го познавах достатъчно добре, за да видя, че мислите му витаят другаде; долавях също някаква смесица от безпокойство и очакване под маската, която обикновено бе свикнал да

показва. Накрая трепна на стола и очите му светнаха. Отдолу се беше чул звънец. След миг по стълбите отекнаха стъпки и икономката въведе възрастен господин със зачервено лице и посивели дълги бакенбарди, стигащи чак до брадичката. В дясната си ръка стискаше старомодна пътна чанта, която остави на масата.

— Тук ли е господин Шерлок Холмс?

Приятелят ми усмихнато се поклони:

— Господин Сандъфорд от Рединг, предполагам?

— Да, сър. Опасявам се, че малко закъснях, но разписанието на влаковете беше доста неудобно. Писахте ми ви във връзка с един бюст, който притежавам.

— Именно.

— Нося и самото писмо, в което казвате следното: „Много искам да се сдобия с копие от бюста на Наполеон, изработен от Дъовин, и съм готов да платя десет лири за отливката, която притежавате.“ Вярно ли е?

— Напълно.

— Писмото ви силно ме изненада, тъй като не можех да си представя откъде сте разбрали, че имам такъв бюст.

— Естествено е да се изненадате, но обяснението е много просто. Господин Хардинг от фирмата на „Братя Хардинг“ ми каза, че са продали последното копие именно на вас, и ми даде адреса ви.

— А, така ли било! А каза ли ви колко съм платил за него?

— Не, не спомена нищо.

— Вижте, аз съм честен човек, макар и не особено богат. Дадох за бюста само петнайсет шилинга и ми се струва редно да го знаете, преди да ви взема десет лири.

— Постъпката ви определено ви прави чест, господин Сандъфорд, но след като веднъж сам съм определил цената, не смятам да я променям.

— Много достойно от ваша страна, господин Холмс. Ето, нося го, както ме помолихте — и той отвори чантата, а ние най-сетне видяхме на собствената си маса цял-целеничък двойник на бюста, който неведнъж вече бяхме съзирали разбит на парчета.

Холмс извади един лист от джоба си и сложи на масата банкнота от десет лири.

— Нали ще бъдете така любезен да се разпишете, господин Сандъфорд, в присъствието на тези свидетели. Бележката просто гласи, че ми прехвърляте всички права, които имате или сте имали върху бюста. Аз съм педантична душа, нали разбирате, а човек никога не знае накъде могат да се обърнат нещата. Благодаря, господин Сандъфорд — заповядайте, ето парите ви, и ви желая спокойна вечер.

Когато посетителят си отиде, действията на Холмс изведнъж приковаха вниманието ни. Той извади от чекмеджето чиста бяла покривка и я постла на масата. После сложи бюста точно в средата и здравата удари Наполеон по темето с тежкия си ловен камшик. Скулптурата се разлетя на парченца, а Холмс напрегнато се приведе над разпръснатите останки. Само след миг се изправи с тържествуващ вик, уловил в ръка малко парченце, в което нещо тъмно и кръгло се бе спекло като стафида в сладкиш.

— Господа — възкликна той, — позволете да ви представя прочутата черна перла на Борджиите.

Двамата с Лестрейд онемяхме за миг, а после в непресторен порив избухнахме в ръкопляскания като при добре изпипана развързка в театрална пиеса. По бледите страни на Холмс пропълзя лека руменина и той ни се поклонил като маестро драматург, приемащ овациите на публиката. В такива моменти приятелят ми спираше да бъде онази разсъждаваща машина и издаваше човешката си слабост към възхищение и възторзи. Същата онази изключително горда и съдържана натура, която с презрение се отвърщаше от показната известност, бе способна да се трогне до дъното на душата от непресторената възхита и преклонение на приятел.

— Да, господа — рече той, — пред вас е най-прочутата перла в света и на мен се падна щастливата участ посредством низ от индуктивни разсъждения да проследя пътя ѝ от спалнята на принц Колона в хотел „Дарс“, където е изчезнала, до вътрешността на този бюст на Наполеон, последния от шестте, произведени от фирмата „Гелдър и ко“ в Степни. Сигурно помните, Лестрейд, сензацията, която предизвика изчезването на тази скъпоценност, и напразните усилия на лондонската полиция да я намери. Дори мен самия ме потърсиха във връзка със случая, ала и аз не успях да хвърля светлина върху загадъчното произшествие. Подозренията паднаха върху камериерката на принцесата — италианка, за която се доказа, че има брат в Лондон,

но не успяхме да установим никаква връзка помежду им. Камериерката се казваше Лукреция Венучи и изобщо не се съмнявам, че убитият преди две вечери Пиетро е бил именно неин брат. Сверх внимателно датите в старите издания на вестниците и установих, че перлата е изчезнала точно два дни преда Бепо да бъде задържан за някакво нападение в работилницата на „Гелдър и ко“ тъкмо по времето, когато са били произведени въпросните бюстове. Сега ясно виждате в каква последователност са се развили събитията, макар че за вас, разбира се, те изглеждат в обратен ред в сравнение с пътя, който изминах аз самият. Перлата е била у Бепо. Може да я е откраднал от Пиетро, може да е бил негов съучастник или посредник между него и сестра му, за нас няма значение, кое от тези предположения е вярното. Важното е, че перлата е била именно у него, и то в момент, когато го е преследвала полицията. Втурнал се е към ателието, където е работел, знаейки, че разполага с броени минути, за да укрие скъпоценния трофей, ако не иска да го намерят при претърсването. В коридора са били оставени да съхнат шест гипсови отливки от бюста на Наполеон. Едната е била още мека. Умел занаятчия, Бепо мигновено е пробил малка дупчица в гипса, пуснал е вътре перлата и набързо е замазал отвора. Направо великолепно скривалище, там наистина не би могъл да я намери никой. Ала Бепо е бил осъден на цяла година затвор, а междувреме шестте бюста са се пръснали из Лондон. Нямало е как да познае в кой от тях е съкровището. Можел е да провери само като ги разбие на парчета. Дори и да ги е раздрусвал, пак нямамо как да бъде сигурен, тъй като перлата като нищо може да е била прилепнала към мокрия гипс — както видяхте, всъщност така и станало. Бепо обаче не се е отчаял и е тръгнал по дирите на бюстовете с голямо упорство и находчивост. Чрез един свой братовчед, който работел при Гелдър, е открил кои търговци на дребно са купили бюстовете. Успял е да започне работа при Морс Хъдсън и така е налучкал следите на първите три бюста. Перлата не е била в тях. Тогава с помощта на друг служител италианец е успял да установи къде са отишли останалите три. Първият се е оказал у Харкър, но там го е проследил бившият му съучастник, който го е обвинявал за изчезването на перлата, и в завързалата се схватка Бепо смъртоносно го е намушкал с ножа си.

— Щом му е бил съучастник, защо Пиетро е трябвало да разнася снимката му? — попитах аз.

— Очевидно за да може да го проследи, ако се наложи да разпитва други хора. Предположих, че след убийството Бепо ще предпочете по-скоро да ускори, отколкото да забави действията си. Опасявал се е, че полицията може да отгатне тайната му, затова бе логично да побърза от страх да не го изпреварят. Разбира се, нямаше как да се убедя, че не е намерил перлата при Харкър. Всъщност още дори не бях напълно сигурен, че е именно перла — ала беше очевидно, че търси нещо, тъй като беше подминал няколко къщи, за да разбие бюста там, където градината беше осветена от уличния фенер. Тъй като бюстът на Харкър беше един от последните три, шансовете перлата да не е била вътре бяха, точно както ви казах, две към едно. Оставаха още две отливки и беше очевидно, че ще опита първо с онази, която се намираще в Лондон. Предупредих обитателите на къщата, за да избегнем още една трагедия, тримата завардихме мястото и благополучната развръзка не закъсня. По онова време вече бях установил със сигурност, че става дума за перлата на Борджиите. Името на убития свързваше двете престъпления. Оставаше един-единствен бюст, онзи в Рединг, и перлата трябваше да бъде там. Купих го от собственика във ваше присъствие и ето я пред очите ви.

За миг не продумахме нито дума.

— Виждал съм ви да се справяте с не един случай, господин Холмс — рече накрая Лестрейд, — но не си спомням някога да съм ви виждал по-майсторско изпълнение от днешното. Ние в Скотланд ярд не ви завиждаме, господине. Напротив, сър, гордеем се с вас и ако утре се отбиете да ни посетите, няма да намерите нито един човек, от най-възрастния инспектор до най-младия уличен полицай, който с радост да не ви стисне ръката.

— Благодаря! — отвърна Холмс. — Благодаря! — докато се обръщаше, ми се стори, че никога не съм го виждал така дълбоко разчувстван от по-нежните човешки струни. Само след миг пред нас отново стоеше студеният трезв мислител. — Прибери перлата в касата, Уотсън, и извади книгата по онова дело за фалшификациите на Конк-Сингълтън. Довиждане, Лестрейд. Ако пак се натъкнете на подобен дребен проблем, стига да ми е по силите, ще се радвам да ви помогна с някое и друго предположение за правилното му разрешаване.

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.